

Väitöskirja työmarkkinoiden toiminnasta

Hannu Tervo

Professori

Jyväskylän yliopisto

Petri Böckermanin väitöskirja *Empirical Studies on Working Hours and Labour Market Flows* koostuu johdannosta sekä viidestä artikkelista. Väitöskirja kohdistuu työmarkkinoiden toiminnan tutkimiseen ja osaltaan täyttää empiirisen työmarkkinatutkimuksen tarvetta.

Empiirisen työmarkkinatutkimuksen kysyntä voimistui suomalaisten työmarkkinoiden ajautuessa myllerrykseen 1990-luvun kehityksen seurauksena. Työn kysyntä ja tehtyjen työtuntien määrä romahti ankaran laman seurauksena. Virta työttömyyteen oli suuri ja työttömyys kipusi erittäin korkealle. Työn epävarmuus kasvoi. Uusille aloille ja uusiin toimipaikoihin kuitenkin syntyi myös uusia työpaikkoja, mikä kehitys voimistui merkittävästi vuosikymmenen puolenvälin jälkeen. Myös virrat pois työttömyydestä kasvoivat. Kaikkiaan schumpeterilainen ”luovan tuhon” prosessi oli voimissaan. Osamarkkinoilla tapahtui myös eriytymistä. Erityisesti alueelliset työmarkkinat kehittivät hyvin eritahtisesti laman jälkeisessä nousussa.

Petri Böckermanin väitöskirjan tausta on yllä kuvatussa prosessissa. Väitöskirjan artikke-

lit käsittelevät kolmea teemaa eli työaikakysymystä, alueellisia työmarkkinoita sekä koettua työn epävarmuutta. Kahden ensimmäisen teeman artikkelit 1–4 ovat Suomen tilannetta käsitteleviä empiirisiä tutkimuksia ja artikkeli 5 Euroopan maita koskeva empiirinen tutkimus. Sekä mikro- että makroekonometrian menetelmiä käytetään laajasti hyväksi. Artikkelissa 1 käytetään kokonaisaineistoa, artikkelissa 2 yksilöaineistoa, artikkeleissa 3 ja 4 tilastopohjaista alueaineistoa ja artikkelissa 5 valmista haastatteluaaineistoa. Kirjo on siis myös aineistoissa suuri. Käyttöön saadut aineistot ovat kuitenkin erinomaisia.

Kaksi artikkelia on yhteisjulkaisuja: ensimmäinen artikkeli on yhdessä *Jaakko Kianderin* ja kolmas artikkeli yhdessä *Mika Malirannan* kanssa tehty. Petri Böckermanilla on kuitenkin itsenäinen osuus kummassakin artikkelissa. Kaikki artikkelit on julkaistu referoiduissa tieteellisissä aikakauskirjoissa, mikä on hyvä saavutus.

Johdanto käsittelee suomalaisia työmarkkinoita 1990-luvulla sekä väitöskirjan kolmea teema-aluetta, työaikakysymystä, alueellisia

työmarkkinoita ja työn epävarmuutta. Johdannon tehtävänä on toimia kokoavana katsauksena, jossa väittelijä esittää väitöskirjan tieteellisen ongelman ja tutkimuksen tavoitteet sekä katsauksen tutkimuksen aihepiiriin, tutkimusmenetelmiin, aineistoihin ja tutkimustuloksiin. Johdannon kirjoittamisen ongelmana on ollut artikkelien aiheiden suuri kirjo. Johdannolle asetettavat vaateet täytyvät kuitenkin kohtuullisesti työssä.

Ensimmäinen, keskimääräisen työajan määrittymistä pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa (Suomessa) käsittelevä tutkimus on luonteeltaan makroanalyysia, jossa empiirisen tarkastelun lähtökohdat oli johdettu teoriasta. Analyysi kohdistuu kuuden toimialan kehitykseen ajanjaksolla 1960–1996. Estimoinnit perustuvat paneelimenetelmiin. Keskeiset tulokset kertovat työn tuottavuuden kehityksen sekä verokiilan vaikutuksista työajan lyhenemiseen. Kokonaisuudessaan artikkeli on hyvä osoitus teoreettisen mallin empiirisen testaamisen taidoista.

Toinen tutkimus käsittelee myös työaikakäytöksiä otsikolla ”Overtime in Finland”. Työanalysoi yksilöaineiston avulla teollisuuden työntekijöiden ylityön tekemiseen vaikuttavia tekijöitä. Työ siis käsittelee pelkästään teollisuudessa tehtäviä ylityöitä. Aineisto on saatu TT:ltä ja se käsittelee vuodet 1989–1995. Selittävät tekijät sisältävät sekä yksilö- että toimipaikka- ja aluetason tietoja, jota ei kuitenkaan estimoinneissa otettu huomioon. Estimoinnit perustuvat Tobit-malliin. Perusmallien estimoinnin jälkeen analysointia jatketaan erityisesti toimipaikan koon vaikutuksen osalta. Analyysi tuo esille runsaasti mielenkiintoisia tuloksia.

Kolmas ja neljäs tutkimus tarkastelevat alueellisten työmarkkinoiden bruttovirtoja

Suomessa sekä työpaikkojen että työntekijöiden osalta. Maa- ja metsätalous sekä julkinen toiminta jää analyysin ulkopuolelle, joka saattaa vaikuttaa johtopäätöksiin. Muodostettu laskentakehikko eri komponentteineen ottaa huomioon monipuolisesti eri virrat. Artikkelin 3 tarkastelee laskentamallin komponenttien avulla maakuntien työmarkkinoiden toimintaa 1990-luvulla antaen siitä paljon yksityiskohtaista tietoa. Osin bruttovirtatiedot ovat yllätyksellisiä. Tätä olisi ollut hyvä tarkastella vielä tehtyä enemmän.

Artikkeli 4 tarkastelee alueellisen työttömyyden syitä pyrkien etsimään niitä erityisesti bruttovirtojen avulla kuvattua työmarkkinoiden toiminnasta ja rakenteellisesta muutoksesta. Näkökulma on mielenkiintoinen erityisesti, kun työttömyyden alue-eroja on ollut vaikea selittää empiirisesti perinteisillä tekijöillä. Empiirinen analyysi tehdään paneeli-estimointina seutukuntapohjaisella aineistolla periodilta 1989–1996. Tulokset osoittavat mielenkiintoisesti työttömyysasteella ja bruttovirroista muodostetuilla komponenteilla olevan keskinäiset yhteydet. Työmarkkinoiden uudelleen organisoituminen alentaa työttömyyttä.

Viides tutkimus käsittelee vuonna 1998 kerätyn kansainvälisen (15 EU-maata ja Norja) haastatteluaineiston avulla yksilöiden kokemaa työn epävarmuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Tutkimus sisältää hyvän katsauksen aikaisempiin tutkimuksiin. Haastattelujen toteutuksesta olisi voinut antaa enemmän tietoja, ja tulosten analysoinnissa olisi ollut hyvä ottaa huomioon paremmin otanta-asetelma. Selitysmallit estimoidaan probit-menetelmällä. Vaikka maiden väliset suuret erot perimmiltään jäävät analyysissa vastausta vaille, tehty perusteellinen analyysi valaisee monia työn epävarmuuteen vaikuttavia yksilö- ja työpaikkatason tekijöitä.

Kokonaisuudessaan Petri Böckermanin työ täyttää hyvin väitöskirjalle osoitetut tavoitteet. Työ on rakenteeltaan hieman hajanainen, vaikka laveasti katsottuna artikkelit sijoittuvat yhtenäisen ongelmakokonaisuuden alle. Väitöskirja osoittaa Böckermanin monipuoliset tut-

kijantaidot. Tutkimukset ja niissä saadut tulokset on sidottu hyvin aikaisempaan kirjallisuuteen. Tulokset ovat monilta osin mielenkiintoisia ja avaavat uusia näkökulmia empiirisessä työmarkkinatutkimuksessa. □